Josef Jílek

GRADA®

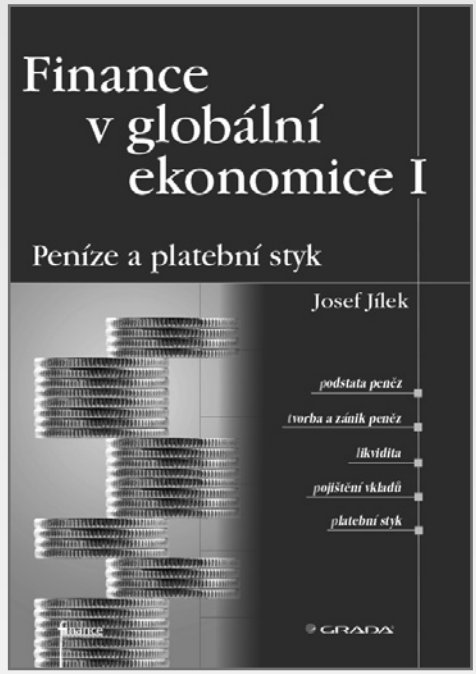
HLAVNÍ ÚČETNÍ SYSTÉMY IFRS A US GAAP

- *hlavní účetní systémy ve světě*
- *struktura řízení tvorby US GAAP a IFRS*
- *dva paralelní účetní rámce v EU*
- *evropská varianta IFRS*
- *vazba na české účetní předpisy*
- *povinný audit*

Nabídka publikací

nakladatelství

Grada Publishing

Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk

Josef Jílek

Kniha představuje jedinečné komplexní dílo v oblasti peněz a platebního styku v České republice i ve světě. Jsou zde shrnuty rozsáhlé praktické zkušenosti autora z působení v centrální bance a ze stáží v zahraničních finančních institucích a na zahraničních univerzitách. Autor nejprve objasňuje tvorbu a zánik peněz v obchodních bankách. Následují části o likviditě a skutečné funkci rezervních požadavků a scholastice peněžní báze a peněžních multiplikátorů. Uvádí strukturu rozvah obchodních a centrálních bank, pojištění vkladů, družstevní bankovnictví, vysvětluje švýcarské a islámské bankovnictví a vývoj názorů na podstatu peněz. Část věnovaná platebnímu styku popisuje bankovní platby, platební systémy a praxi platebního styku v řadě významných zemí.

17×24 cm, 664 stran, pevná vazba, 749 Kč, katalogové č. 4354

Nabídka publikací

nakladatelství

GRADA

Grada Publishing

Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika

Josef Jílek

Kniha představuje jedinečné komplexní dílo v oblasti měnové a kurzové politiky v České republice i ve světě. Jsou zde shrnuty rozsáhlé praktické zkušenosti autora z působení v centrální bance a ze stáží v zahraničních finančních institucích a na zahraničních univerzitách. Autor nejprve objasňuje nástroje měnové politiky, operační, zprostředkující a konečný cíl měnové politiky a režim cílení inflace. Následují části o transmisním mechanismu a měnových politikách v řadě významných zemí. Část věnovaná kurzové politice popisuje měnový trh, režimy měnových kurzů, cizoměnové intervence, platební bilanci, úlohu zlata, dolarizaci a měnové krize.

17×24 cm, 560 stran, pevná vazba, 649 Kč, katalogové č. 4363

www.grada.cz

GRADA®

Josef Jílek

HLAVNÍ ÚČETNÍ SYSTÉMY

IFRS A US GAAP

- *hlavní účetní systémy ve světě*
- *struktura řízení tvorby US GAAP a IFRS*
- *dva paralelní účetní rámce v EU*
- *evropská varianta IFRS*
- *vazba na české účetní předpisy*
- *povinný audit*

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude ***trestně stíháno.***

Edice Účetnictví a daně

Prof. Ing. Josef Jílek, CSc.

Hlavní účetní systémy: IFRS a US GAAP

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
tel. 234 264 401, fax 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 6913. publikaci

Realizace obálky Ondřej Mikulecký
Sazba a jazyková úprava prof. Ing. Josef Jílek, CSc.
Počet stran 200
První vydání, Praha 2018
Vytiskla Tiskárna v Ráji, s.r.o., Pardubice

© GRADA Publishing, a.s., 2018

ISBN 978-80-247-2186-6 (pdf)
ISBN 978-80-247-2774-5 (print)

Obsah

O autorovi 9

Úvodní slovo autora 11

1 Hlavní účetní systémy ve světě 15
1.1 Porovnání US GAAP a IFRS 15
1.1.1 Fundamentální rozdíl mezi US GAAP a IFRS 16
1.1.2 Působnost US GAAP a IFRS 17
1.1.3 Boj o podobu účetních systémů 17
1.1.4 Financování tvorby US GAAP a IFRS 20
1.1.5 Vynucování účetní legislativy 22
1.2 Americké obecně uznávané účetní zásady 23
1.2.1 Historie 24
1.2.2 Struktura řízení tvorby US GAAP 25
1.2.3 Složení US GAAP 27
1.2.4 Vykazovací jazyk XBRL 31
1.3 Mezinárodní standardy finančního výkaznictví 31
1.3.1 Historie 31
1.3.2 Struktura řízení tvorby IFRS 32
1.3.3 Složení IFRS 37
1.3.4 Vykazovací jazyk XBRL 67
1.4 Sbližování a rozchod US GAAP a IFRS 67
1.4.1 Důvody sbližování 67
1.4.2 Dohoda o sblížení US GAAP a IFRS 67
1.4.3 Americká SEC a IFRS 68
1.4.4 Pokračování sblížení US GAAP a IFRS 69
1.4.5 Rozchod US GAAP a IFRS 70
1.5 Politický vliv na US GAAP a IFRS 71
1.5.1 Tlak zainteresovaných osob 71
1.5.2 Změny IFRS z října 2008 72
1.5.3 Změny US GAAP z dubna 2009 73
1.5.4 Změkčování účetních předpisů 78
1.5.5 Účetnictví a hospodářství EU 79
1.6 Shrnutí 80

2 Účetnictví v Evropské unii 83
2.1 Účetní předpisy v EU 83
2.1.1 Dva paralelní rámce pro účetní závěrky v EU 83
2.1.2 Vývoj směrnic v oblasti účetnictví 86
2.1.3 Vývoj nařízení v oblasti účetnictví 92
2.1.4 “Zajištění” portfolia jádrových vkladů 111
2.1.5 Proces přijetí IFRS do evropské legislativy 140
2.1.6 Evropská kritéria pro účetnictví 144
2.1.7 Dokumenty ESMA v oblasti vynucování IFRS 149

2.1.8 Rovnocennost GAAP třetích zemí s IFRS 150
2.1.9 Regulační kapitál a obezřetnostní filtry 151
2.2 České účetní předpisy 152
2.2.1 Vývoj zavedení IFRS v České republice 153
2.2.2 Vývoj českých účetních předpisů 158
2.3 Shrnutí 164

3 Povinný audit 167
3.1 Mezinárodní standardy spojené s auditem 167
3.2 Neauditní služby a koncentrace na auditním trhu 168
3.3 Americký Sarbanes-Oxleyův zákon 170
3.4 Předpisy EU v oblasti povinného auditu 173
3.4.1 Vývoj předpisů EU v oblasti povinného auditu 173
3.4.2 Směrnice 2006/43/ES novelizovaná směrnicí 2014/56/EU 174
3.4.3 Směrnice 2013/34/EU 175
3.4.4 Nařízení (EU) č. 537/2014 176
3.5 České auditní předpisy 178
3.6 Shrnutí 181

4 Závěr 183

Literatura 185

Slovníček 187

Rejstřík 197

O autorovi

Prof. Ing. Josef Jílek, CSc. je vrchním expertem České národní banky. Externě přednáší kurzy *Finanční trhy a měnová politika* a *Měnová politika a hospodářský cyklus*. Je špičkovým a uznávaným odborníkem se širokým rozhledem v celé šíři finančních trhů, zejména v bankovnictví, měnové a kurzové politice, řízení finančních rizik, derivátech, účtování a na kapitálovém trhu, a to jak v České republice, tak i ve světě. Jeho publikace vynikají erudovaností a nezaujatým odborným přístupem. Zastával řadu akademických funkcí. Je vyhledávaným a stálým přednášejícím na mnoha národních a zahraničních konferencích, zahraničních univerzitách a zahraničních centrálních bankách. Je členem vědecké rady národohospodářské fakulty Vysoké školy ekonomické v Praze a také členem redakčních rad několika periodik. Intenzivně školí vedení a zaměstnance finančních institucí. Má velký podíl na zavádění filosofie mezinárodních standardů finančního výkaznictví do českých účetních předpisů.

Autor se narodil v Litomyšli. Vysokoškolské studium ukončil v roce 1981 (*summa cum laude*). Poté dále studoval, absolvoval stáže a přednášel na mnoha známých univerzitách, jako jsou Brown University, Washington State University, North Carolina State University, University of Gent, Reading University a London School of Economics. Kromě toho působil na několika vědeckých pracovištích, například na Silsoe Research Institute či Loughborough University of Technology. Jeho spolupracovníky byli například profesor D. T. Llewellyn (Loughborough University of Technology) a profesor C. Goodhart (London School of Economics and Political Science). Zahraniční praktické zkušenosti získal pobyty ve finančních institucích, jako J.P. Morgan, Barclays Bank, Lehman Brothers, Federal Reserve Bank of New York, Bank of England, Bundesbank a Banque de France.

Josef Jílek se v roce 1995 habilitoval docentem pro obor národní hospodářství a v roce 1999 byl jmenován profesorem v témže oboru. Od roku 2005 byl členem Expertní skupiny pro finanční informace (*Expert Group on Financial Information*, EGFI) při Evropském výboru orgánů bankovních dohledů (*Committee of European Banking Supervisors*, CEBS). Od roku 2011 je členem následného Výboru pro účetnictví, výkaznictví a audit (*Standing Committee on Accounting, Reporting and Auditing*, SCARA) při Evropském orgánu pro bankovnictví (*European Banking Authority*, EBA). V letech 2007 až 2011 byl jedním ze sedmi členů Skupiny pro posouzení doporučení standardů (*Standards Advice Review Group*, SARG), která byla zřízena rozhodnutím Evropské komise (2006/505/EC). Od roku 2011 je členem Výboru podnikového výkaznictví (*Standing Committee on Corporate Reporting*, CRSC) při Evropském orgánu pro cenné papíry a trhy (*European Securities and Markets Authority*, ESMA).

Autor publikoval v nakladatelství Grada Publishing již 23 knih:

- *Termínové a opční obchody* (1995),
- *Finanční trhy* (1997),
- *Moderní finanční produkty – Repo obchody* (1999),
- *Finanční rizika* (2001),
- *Finanční a komoditní deriváty* (2002),
- *Peníze a měnová politika* (2004),
- *Finanční a komoditní deriváty v praxi* (2005),
- *Deriváty, hedžové fondy a offshorové společnosti* (2006),
- *Finanční trhy a investování* (2008),
- *Akciové trhy a investování* (2009),
- 7 vydání publikace *Účetnictví bank a finančních institucí* počínaje rokem 2003 a konče rokem 2009 (spolu s Ing. Jitkou Svobodovou),
- *Finanční a komoditní deriváty v praxi* (2010, 2. upravené vydání),
- 3 vydání publikace *Účetnictví podle IFRS* počínaje rokem 2011 a konče rokem 2013 (spolu s Ing. Jitkou Svobodovou),
- *Finance v globální ekonomice I* (2013) a
- *Finance v globální ekonomice II* (2013).

V nakladatelství Peter Lang publikoval:

- *Money in the Modern World* (2010).

Úvodní slovo autora

Finanční systém tržního hospodářství je postaven na důvěře v účetní údaje (**účetnictví je "jazykem financí"**). Bez této důvěry investoři neinvestují, banky neposkytují úvěry, podnikatelská nálada mizí, podnikatelé propouštějí zaměstnance, zvyšuje se nezaměstnanost a hospodářství kolabuje. Navíc jakákoli finanční analýza se stává bezcennou, neboť realita je někde jinde. Účetní údaje by měly zajistit, aby neúspěšné podniky včetně neúspěšných finančních institucí brzy zanikly. Účetní politiky by proto neměly být měkké.

Avšak realita posledních let je taková, že účetní předpisy se stále více změkčují a rozvolňují. Změkčování a rozvolňování účetních předpisů spočívá v tom, že **účetnictví umožňuje stále vyšší nadhodnocení aktiv a podhodnocení závazků, tj. nadhodnocení vlastního kapitálu.**[1] Tak se ve světě (včetně USA a Evropy) udržuje při životě stále více jednotek, které již dávno měly zaniknout vzhledem k tomu, že u nich fakticky závazky převyšují aktiva. Účetně ale i tyto jednotky vykazují převahu aktiv nad závazky, tj. kladný vlastní kapitál. Příkladem mohou být některé finanční instituce (banky, pojišťovny atd.) ve světě. Tento trend je pochopitelný, neboť politici tlačí na to, aby **prioritním cílem účetnictví bylo posílení finanční stability.** A tu lze posílit (údajně alespoň krátkodobě) tím, že jednotky budou (alespoň opticky) ziskové, tj. nežádoucím změkčením a rozvolněním účetních předpisů. Je to na úkor ochrany dlouhodobých investorů, a to drobných investorů (*retail investors*) i institucionálních investorů (*institutional investors*).[2]

Na druhé straně hned na začátku knihy je třeba uvést, že účetnictví[3] přímo žádné nové hodnoty nevytváří. **Účetní závěrky, které jsou produktem účetnictví, mají**

---

[1] V této knize, stejně jako v amerických obecně uznávaných účetních zásadách (US GAAP) i mezinárodních standardech finančního výkaznictví (IFRS), důsledně používáme pojmy "aktiva" (*assets*), "závazky" (*liabilities*) a "vlastní kapitál" (*equity*):

aktiva = závazky + vlastní kapitál.

Tedy nepoužíváme pojem "pasiva" jako společný pojem pro závazky a vlastní kapitál. S tímto pojmem se lze dosud stále setkat v některých národních účetních předpisech.

[2] **Instituticionálním investorem** je finanční instituce, která investuje velké částky peněz do cenných papírů, komodit a na měnovém trhu, a to na svůj účet nebo na účet svých klientů. Běžně se jedná o penzijní fond, pojišťovnu, ale i o investiční fond a banku.

[3] Pod **účetnictvím** (*accountancy*) v této knize rozumíme pouze tzv. "podvojné účetnictví", neboť to, co se v České republice označuje jako "jednoduché účetnictví", není ve světě považováno za účetnictví, ale něco jako je daňová evidence. Předmětem českého "jednoduchého účetnictví" podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, jsou výdaje a příjmy, majetek a závazky.

pomoci jejím čtenářům (investorům, věřitelům, orgánům dohledu a široké veřejnosti) činit hospodářská rozhodnutí. Avšak účetní závěrky neposkytují veškeré informace pro hospodářská rozhodnutí jejich uživatelů, neboť se zaměřují na minulost. **Kromě toho jsou v mnoha státech východiskem pro stanovení základu daně z příjmů.** To jsou dva nesmírně důležité úkoly. Dále je účetnictví základem řady hospodářských statistik založených na použití finančních ukazatelů.

Použité účetní politiky musejí být u všech jednotek shodné, neboť všichni čtenáři chtějí jednoduše porovnávat finanční informace, aniž detailně zkoumají účetní politiky. Investoři potřebují porovnávat "vejce s vejci". Nedostatek porovnatelnosti vzbuzuje značné obavy, zejména mezi investičními analytiky. Na srovnatelných údajích z účetních závěrek jsou postaveny všechny důležité ukazatele hospodaření společnosti včetně různých poměrových veličin.

Proto americké obecně uznávané účetní zásady (US GAAP) i mezinárodní standardy finančního výkaznictví[4] (IFRS) jsou platné pro **všechny jednotky**[5] bez ohledu na jejich velikost. **U kterékoli jednotky má určitá transakce stejný hospodářský požitek a rizika.** Účetnictví musí odpovídat vlastnostem transakcí a nikoli druhu jednotky. Proto do nedávné doby existoval značný tlak na sblížení US GAAP a IFRS. Ten však v posledních letech polevoval až ustal.

Účetnictví je zlo, které musí jednotka trpět. Je však třeba nastavit takové účetnictví, aby toto zlo nebylo pro ni příliš bolestné. Účetnictví musí být tedy **srozumitelné, stejné pro všechny jednotky, přehledné, dostatečně podrobné, málo nákladné a s jasnými pravidly hry.** Potom se v něm orientuje každý průměrně vzdělaný člověk a náklady na vedení účetnictví a audit nebudou závratně vysoké. Zároveň se tím podporuje konkurenceschopnost společností v národním i světovém měřítku.

Tyto atributy české účetnictví ještě nesplňuje. Nyní je bohužel roztříštěné, neboť je rozděleno do sedmi směrů podle sedmi okruhů jednotek.[6] Skutečnost, že v České republice banky a některé finanční instituce, podnikatelé, pojišťovny a jiné skupiny

---

[4] Anglický pojem "*financial reporting*" se překládá jako pojem "finanční výkaznictví" nebo "účetní výkaznictví".

[5] Komplexní novela téměř všech mezinárodních účetních standardů, která byla publikována na konci roku 2003, zavedla jednotný pojem "**jednotka**" (*entity*).

[6] K 1. lednu 2018 bylo účetnictví v České republice předmětem:

- **zákona o účetnictví** platného pro všechny jednotky,
- **sedmi základních vyhlášek,** které prováděly některá ustanovení zákona o účetnictví pro sedm okruhů jednotek, a
- **šesti souborů českých účetních standardů ministerstva financí ČR,** přičemž každý soubor byl platný pro určitou skupinu jednotek.

jednotek **mohou účtovat o téže skutečnosti rozdílně,** nemá jakékoli logické ani hospodářské opodstatnění a je **v rozporu** s mezinárodními standardy finančního výkaznictví i americkými obecně uznávanými účetními zásadami.

Tato realita je výsledkem úspěšného agitování určitých zájmových skupin. Čím více je rozdílů mezi účetními politikami různých podnikatelských i nepodnikatelských skupin, tím je v účetnictví a zdanění větší zmatek. Zákonitě vzniká potřeba větší právní, účetní, daňové a auditní práce. **Právní, účetní a daňovou nepřehlednost vítají nejenom někteří právníci a někteří účetní, daňoví a finanční poradci, ale dokonce i mnohá vedení společností.** Taková nepřehlednost totiž umožňuje manipulovat s finanční pozicí, finanční výkonností, hotovostními toky a daňovými povinnostmi jednotky. Některá vedení jednotek vítají možnost vylepšit finanční informace o jednotce, neboť jsou podle nich odměňována. Avšak nakonec jsou tím poškozeni investoři, věřitelé, regulátoři, veřejné rozpočty a široká veřejnost.

Přesto bylo v českém účetnictví dosaženo značných pokroků. Například:
- počínaje 1. lednem 2002 účetní postupy bank a některých finančních institucí[7] byly nastaveny v podstatě shodně s IFRS,
- počínaje 1. květnem 2004 jsou IFRS povinné pro společnosti sestavující své **konsolidované i individuální účetní závěrky** v souladu s IFRS upravenými právem EU, pokud jejich cenné papíry byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu kterékoli státu EU, a
- počínaje 1. lednem 2018 banky a některé finanční instituce pro účely účtování **finančních nástrojů,** jejich oceňování a uvádění informací o nich v příloze v účetní závěrce postupují podle IFRS upravenými právem EU.

Tím se podařilo značně snížit náklady na účetnictví a audit, neboť mimo jiné odpadly nadbytečné převodové můstky mezi českými účetními postupy a mezinárodními standardy finančního výkaznictví. Je třeba poznamenat, že téměř všechny banky v České republice jsou součástí mezinárodních skupin, kde používání IFRS nabývá stále více na významu.

U ostatních skupin jednotek v České republice je v současné době míra sladění s mezinárodními standardy finančního výkaznictví nižší. Avšak i zde existuje mnoho dcer zahraničních společností, kde je také používání mezinárodních standardů

---

[7] Jedná se o účetní postupy všech regulovaných finančních institucí s výjimkou pojišťoven. Pro pojišťovny platí:
- vyhláška č. 502/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou pojišťovnami, a
- České účetní standardy pro pojišťovny.

Neregulované finanční instituce a některé hybridní platební instituce (tj. jednotky, u nichž finanční služby nejsou rozhodující činností, například telekomunikační společnosti) postupují podle předpisů pro podnikatele.

finančního výkaznictví běžné. Proto i u těchto jednotek bude třeba v budoucnosti nastavit účetní politiky shodně s IFRS, nebo přímo zavést jejich používání.

Text knihy je rozdělen do třech kapitol. Obsahem první kapitoly jsou hlavní účetní systémy ve světě, tj. americké obecně uznávané účetní zásady (US GAAP) a mezinárodní standardy finančního výkaznictví (IFRS). Druhá kapitola se věnuje účetnictví v Evropské unii včetně České republiky. Třetí kapitola je zaměřena na povinný audit, a to zejména v Evropské unii včetně České republiky.

Kniha je určena širokému okruhu čtenářů. Potřebné informace v ní najdou zejména pracovníci finančních institucí (bank a družstevních záložen, stavebních spořitelen, pojišťoven, investičních společností, penzijních společností a obchodníků s cennými papíry) a nefinančních institucí, zejména účetní těchto institucí.[8] Kniha může být užitečná i pro pracovníky auditních a právních společností. Pro studenty vysokých a středních škol ekonomického zaměření může být vhodným studijním dokumentem k prohloubení vědomostí.

IFRS také ukazují cestu, kterou nesporně v dohledné době půjdou neregulované nefinanční instituce (zejména podnikatelé) v České republice. Naznačují totiž způsob, jak mohou již nyní postupovat jednotky v případě, že pro ně účetní politiky nejsou upraveny.

Poděkování patří Ing. Jitce Svobodové (Česká národní banka) za pečlivou recenzi této knihy a mnoha dalším osobám za cenné připomínky, které přispěly k zvýšení kvality díla, a to na základě podnětných diskusí.

Praha, květen 2018 prof. Ing. Josef Jílek, CSc.

[8] Je třeba poznamenat, že v češtině se za "účetního" považuje osoba, která provádí rutinní práci předem upravenou souvztažnostmi účtů. V angličtině je slovo "*accountant*" odvozeno od "odpovědnosti" (*accountability*).

1 Hlavní účetní systémy ve světě

Kapitola začíná porovnáním amerických obecně uznávaných účetních zásad (US GAAP) a mezinárodních standardů finančního výkaznictví (IFRS). Přitom je objasněn fundamentální rozdíl mezi US GAAP a IFRS, působnost US GAAP a IFRS, boj o podobu účetních systémů, financování tvorby US GAAP a IFRS a vynucování účetní legislativy. Následují dvě části věnované US GAAP a IFRS, přičemž každá část popisuje historii, strukturu řízení tvorby zásad a standardů, složení US GAAP a IFRS a vykazovací jazyk XBRL. Kapitola je zakončena částí o sbližování a rozchodu US GAAP a IFRS a částí o politickém vlivu na US GAAP a IFRS.

1.1 Porovnání US GAAP a IFRS

Hlavními účetními systémy ve světě jsou US GAAP a IFRS. Z nich vycházejí národní účetní systémy jednotlivých států. US GAAP a IFRS je možné charakterizovat takto:

- **americké obecně uznávané účetní zásady** (*US generally accepted accounting principles,* US GAAP) jsou určeny pro nevládní jednotky, státní a místní vlády a jednotky federální vlády, a to **v USA**; přitom US GAAP pro nevládní jednotky jsou určeny pro nevládní ziskově orientované (podnikatelské) společnosti a neziskové organizace (*not-for-profit organizations*); zejména jsou pro americké emitenty veřejně obchodovaných (kotovaných) cenných papírů; jejich účetní závěrky se zveřejňují,
- **mezinárodní standardy finančního výkaznictví** (*international financial reporting standards,* IFRS) jsou určeny pro ziskově orientované (podnikatelské) jednotky (*profit-oriented entities*), a to **v mnoha státech světa (včetně EU);** mohou je také používat neziskové jednotky; v mnoha státech světa (včetně EU) jsou primárně určeny pro emitenty cenných papírů veřejně obchodovaných (kotovaných) v těchto státech; v EU jsou hlavně určeny pro emitenty cenných papírů, které byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu kterékoli členského státě EU; účetní závěrky těchto jednotek se zveřejňují.[9]

[9] **Účetnictví ostatních jednotek v EU** je záležitostí národní legislativy, přičemž tato legislativa nesmí být v rozporu se směrnicemi, zejména se směrnicí 2013/34/EU. Tato směrnice také stanoví minimální rozsah zveřejnění účetních závěrek těchto jednotek, což je odlišnost od USA. Minimální rozsah zveřejnění závisí na velikosti podniku (mikropodnik, malý podnik, střední podnik a velký podnik):

1.1.1 Fundamentální rozdíl mezi US GAAP a IFRS

Mezi US GAAP a IFRS existuje **fundamentální rozdíl:**

- **US GAAP jsou účetním systémem založeným na pravidlech** (*rule based accounting*); obsahují velice podrobná pravidla, jak obecné zásady v praxi interpretovat a použít; kodifikované US GAAP představují asi 17 000 stran; tím se zvyšuje srovnatelnost účetních závěrek a snižuje role účetních a daňových poradců, auditorů a právníků při interpretaci US GAAP; investoři a investiční analytici věří účetním závěrkám podle US GAAP; **tento příznivý stav je výsledkem obrovského kladného politického tlaku na účetní systém USA, aby americký kapitálový trh, a potažmo americké hospodářství, byly funkční,**
- **IFRS jsou účetním systémem založeným na zásadách** (*principle based accounting*); jedná se pouze o necelých 1400 stran textu, což je ve srovnání s US GAAP málo (je to ale běžně více ve srovnání s národní účetní legislativou členských států EU včetně České republiky); to s sebou nese problémy s interpretací a použitím obecných zásad; zásady nemusí být totiž interpretovány a použity stejně; v mnoha případech použití IFRS je založeno na osobním úsudku; tím se snižuje srovnatelnost účetních závěrek a posiluje role účetních a daňových poradců, auditorů a právníků; bohužel, **vývoj IFRS nesměřuje k US GAAP (jak by se mohlo zdát),[10] ale naopak k dalšímu posilování obecných zásad a omezování podrobných pravidel;** IFRS se stále více stávají stručnějšími, jsou stále více měkčí a rozvolněnější; IFRS umožňují stále více nadhodnotit aktiva a podhodnotit závazky, tj. "papírově" vylepšit finanční pozici a výkonnost jednotek; investoři a investiční analytici stále méně věří účetním závěrkám podle IFRS; **tento nepříznivý vývoj je výsledkem nevhodného politického tlaku na účetní systém Evropské unie; výsledkem je, že evropský kapitálový trh, a potažmo evropské hospodářství, nejsou příliš funkční.**

- **v členských státech EU existují registry všech společností, ze kterých je možné získat účetní závěrky kótovaných či nekótovaných společností,** a to zdarma či za nízký poplatek; například v České republice jsou k dispozici účetní závěrky zdarma ve Sbírce listin Veřejného rejstříku; **to je velká výhoda pro partnery evropských společností i pro veřejnost,**
- naopak **účetní závěrky amerických soukromých společností nekótovaných v USA se nezveřejňují;** tyto společnosti se pouze registrují u státního tajemníka (*secretary of state*) daného státu; to přináší značné problémy pro partnery těchto společností; pokud někdo hodlá s nimi obchodovat či již obchoduje (dodavatelé, odběratelé, banky, pojišťovny atd.), potom musí ve svém zájmu získat finanční informace o nich z jiných zdrojů; takovým zdrojem jsou například poskytovatelé shromážděných informací; ti jsou však velice drazí; **to je velká nevýhoda pro partnery amerických nekótovaných společností i pro veřejnost.**

[10] Například publikací IFRS 9 Finanční nástroje v červenci 2014 (účinnost 1. ledna 2018 či později) došlo k dalšímu posunu ve směru vyššího zastoupení zásad na úkor přesnějších pravidel. Tak IFRS 9 na jedné straně při letmém pohledu není tak složitý jako IAS 39 Finanční nástroje: účtování a ocenění, ale na druhé straně přináší větší interpretační potíže. Dalším příkladem může být IFRS 10 Konsolidované účetní závěrky (účinnost 1. ledna 2013 či později).

1.1.2 Působnost US GAAP a IFRS

Mezi US GAAP a IFRS existuje také rozdíl v působnosti (*scope of application*).

US GAAP jsou určeny pro nevládní a vládní jednotky:[11]

- **nevládní jednotky** (*non-governmental entities*), tj. soukromý sektor (*private sector*):
  - **nevládní ziskově orientované (podnikatelské) společnosti,** což jsou veřejné společnosti (*public companies*) a soukromé společnosti (*private companies*);[12] veřejné společnosti jsou američtí emitenti veřejně obchodovaných (kotovaných) cenných papírů, a
  - **neziskové organizace** (*non-for-profit organizations*),

  základem jsou dokumenty Rady pro finanční účetní standardy (FASB); pro neziskové organizace existuje v kodifikaci téma ASC 958 (dříve se jednalo o dva speciální standardy, a to SFAS 116 a 117),
- **státní a místní vlády** (*state and municipal governments*); základem jsou dokumenty Rady pro vládní účetní standardy (GASB), a
- **jednotky federální vlády** (*federal government entities*); základem jsou dokumenty Poradní rady federálních účetních standardů (*Federal Accounting Standards Advisory Board*, FASAB).

IFRS jsou určeny pro **ziskově orientované (podnikatelské) jednotky** (*profit-oriented entities*). Mohou je také používat **neziskové jednotky.**

Pokud jde o **vládní jednotky,** je třeba uvést, že existují **mezinárodní účetní standardy pro veřejný sektor** (*International public sector accounting standards*, IPSAS). Vydává je Rada mezinárodních účetních standardů pro veřejný sektor (*International Public Sector Accounting Standards Board*, IPSASB). IPSAS vycházejí z IFRS a v roce 2018 se skládaly z koncepčního rámce a 38 standardů. Do současné doby IPSAS uznalo pouze několik států a veřejných institucí.

1.1.3 Boj o podobu účetních systémů

O hospodářskou podstatu účetního systému (a od něho odvozené právní podoby) se v každém státě svádí urputný souboj. I o podobu US GAAP a IFRS

---

[11] Gnanarajah, R.: *Accounting and auditing regulatory structure: U.S. and international.* Congressional Research Service, Washington 2017.

[12] **Účetnictví soukromých společností v USA,** tj. například amerických soukromých emitentů cenných papírů veřejně neobchodovaných (nekotovaných) v USA, není v USA předepsáno, neboť tyto společnosti nemají za povinnost zveřejnit své účetní závěrky. **Avšak i tito emitenti často dobrovolně používají US GAAP.** Důvodem je například přístup k úvěru, příprava na vstup na trh veřejně obchodovaných cenných papírů nebo příprava akvizice. Při sestavení daňových přiznání pro účely daně z příjmů americké společnosti postupují podle zvláštních pravidel.

se tvrdě bojuje. Nezasvěcený člověk tento souboj nevidí. V každém státě totiž existují dvě skupiny osob:

- první skupina se snaží o **přehledný a dostatečně podrobný účetní systém;** přehledný a dostatečně podrobný účetní systém zvyšuje srovnatelnost účetních závěrek; takový účetní systém vítají uživatelé (*users*) účetních závěrek (včetně investorů), investiční analytici a většina sestavovatelů (*preparers*) účetních závěrek; naopak mnoho účetních, daňových a finančních poradců a právníků nemá z takové situace radost, neboť se tím snižuje objem poradenských služeb; v USA první skupina převládá; **US GAAP jsou dostatečně podrobné;** přispívá k tomu neobyčejně silná, obávaná a **autoritativní federální Americká komise pro cenné papíry a burzy** (*U.S. Securities and Exchange Commission*, SEC),[13] která podporuje americký kapitálový trh,
- druhá skupina se naopak snaží o **méně přehledný a méně podrobný účetní systém;** méně přehledný a méně podrobný účetní systém snižuje srovnatelnost účetních závěrek; takový účetní systém vítá mnoho účetních, daňových a finančních poradců a právníků, neboť se tím zvyšuje objem poradenských služeb; vítají jej i někteří sestavovatelé účetních závěrek; naopak pro uživatele účetních závěrek (včetně investorů) a investiční analytiky představuje taková situace problémy; v EU druhá skupina převládá; **IFRS jsou méně podrobné;** v Evropské unii neexistuje instituce typu autoritativní americké SEC, která by podporovala evropský kapitálový trh; Evropská komise není obdobou americké SEC.[14]

Chen a Khurana[15] studovali **dopady US GAAP a IFRS na auditní poplatky a na auditní výrok o schopnosti trvání** (*going concern*) u dvou skupin emitentů:

- první skupina: 596 zahraničních společností kotovaných v USA, které připravují účetní závěrky podle **US GAAP,** a
- druhá skupina: 328 zahraničních společností kotovaných v USA, které připravují účetní závěrky podle **IFRS,**

a to pro účetní období končící od 16. listopadu 2007 do 31. prosince 2014.

---

[13] **Americká komise pro cenné papíry a burzy** byla založená v roce 1934 zákonem o cenných papírech (*Securities and exchange act*, 1934) za účelem dohledu a vynucování zákonů o cenných papírech. SEC reguluje emise a obchodování s veřejně cennými papíry. Na emitentech požaduje, aby investorům poskytovali dostatečné informace pro jejich správné rozhodování. Tak hájí zájmy akcionářů a věřitelů. Avšak SEC hájí zájmy pouze amerických investorů a v žádném případě zájmy investorů z jiných zemí (říká se, že je advokátem amerických investorů). Je řízena pěti komisaři jmenovanými prezidentem. SEC tak podle zákona o cenných papírech reguluje všechny emise a sekundární obchodování s cennými papíry amerických a zahraničních emitentů v USA.

[14] **Přesto jsou IFRS stále podstatně podrobnější, než české účetní předpisy.** Je proto žádoucí, aby co nejvíce jednotek v České republice postupovalo podle IFRS.

[15] Chen, L. H. – Khurana, I. K.: *The impact of IFRS versus U.S. GAAP on audit fees and going concer opinion: evidence from U.S.-listed foriegn firms.* Villanova University, Villanova 2017.

Dospěli k těmto závěrům:

- u druhé skupiny (společnosti připravující účetní závěrky podle IFRS) byly **auditní poplatky vyšší** než u první skupiny (společnosti připravující účetní závěrky podle US GAAP) o asi 6 % (což bylo asi 0,13 mil. dolarů na společnost),
- u druhé skupiny (společnosti připravující účetní závěrky podle IFRS) byly **kladné auditní výroky o schopnosti trvání častější** než u první skupiny (společnosti připravující účetní závěrky podle US GAAP) a
- auditní poplatky byly vyšší a kladné auditní výroky byly častější **u společností s vyšším podílem aktiv a závazků v reálných hodnotách.**

Autoři tyto rozdíly v dopadech US GAAP a IFRS vysvětlují tím, že US GAAP jsou založeny na pravidlech a IFRS na zásadách. Zvýšené auditní poplatky u společností připravujících účetní závěrky podle IFRS zdůvodňují vyšší náročností auditorů a vyšším rizikem zapojení (*engagement risk*) auditorů při auditu účetních závěrek podle IFRS. V těchto případech auditoři mohou být také častěji vystaveni sporům, protože existuje méně pokynů, jak zásady použít. Chápání a použití zásad nemusí být stejné. U IFRS neexistuje "bezpečný přístav" (*safe harbour*). Sestavovatelé a auditoři musí více spoléhat na profesionální úsudek. Existuje u ních více vykazovacích chyb. IFRS mají méně jednoznačných prahů (*thresholds*) a jsou spojeny s většími potížemi při jejich vynucování.

Je patrné, že **přehledný a dostatečně podrobný účetní systém může zajistit pouze instituce centrální vlády.** Přitom:

- uživatelé účetních závěrek (včetně investorů), investiční analytici a většina sestavovatelů účetních závěrek **podporují přehledný a dostatečně podrobný účetní systém,**
- naopak mnoho účetních, daňových a finančních poradců a právníků **nepodporují přehledný a dostatečně podrobný účetní systém,** neboť se tím snižuje objem poradenských služeb; rovněž někteří sestavovatelé účetních závěrek nepodporují takový účetní systém.

Za nepřehledné a nedostatečně podrobné situace v účetním systému je obtížné či dokonce nemožné zkonstruovat přehledné zdanění, zejména přehledný zákon o daních z příjmů. Zdanění vychází z účetního systému a například v České republice jej komplikuje existence několika rozdílných účetních postupů pro jeden a tentýž nástroj (např. pro banky a některé finanční instituce, pro podnikatele, pro pojišťovny atd.). Účetní, daňoví a finanční poradci a právníci obecně nic nenamítají proti takovému stavu. Zvláštní obezřetnost musí být před právníky. Přestože úkolem právníků bývá pouze přepsat ekonomickou podstatu poskytnutou ekonomy do právní podoby, mnoho právníků "fušuje" do řemesla ekonomů a snaží se upravit ekonomickou podstatu.

Zvlášť nedostatečná podrobnost je v IFRS u pojišťovacích smluv. Pojišťovny totiž bojkotují jakékoli snahy o zlepšení svého účetnictví, a to jak na straně aktiv,

tak na straně závazků. Obecně ve světě existuje obrovská rozdílnost v účtování pojistných smluv. Pokud jde o IFRS, stávající IFRS 4 Pojistné smlouvy není dostatečně podrobný. Pojišťovny bojovaly proti podstatně zpřesňujícímu IFRS 17 Pojistné smlouvy (účinný pro roční účetní období začínající 1. ledna 2021 nebo později). Podobně pojišťovny bojovaly proti IFRS 9 Finanční nástroje.[16]

1.1.4 Financování tvorby US GAAP a IFRS

Na podobu a kvalitu každého účetního systému má rozhodující vliv financování jejich tvůrců.

a) Financování tvorby US GAAP

Rada pro finanční účetní standardy (FASB) je podle Sarbannes-Oxleyho zákona z roku 2002 financována **povinnými poplatky účetní podpory** (*accounting support fee*) emitentů veřejně obchodovaných cenných papírů, tj. jednotek připravujících účetní závěrky podle US GAAP. Poplatky účetní podpory se stanoví každým rokem zhruba na úrovni nákladů FASB.

Rada pro vládní účetní standardy (GASB) je podle Dodd-Frankova zákona o reformě a ochraně spotřebitele (*Dodd-Frank Wall Street reform and consumer protection act of 2010*) financována **povinnými poplatky účetní podpory** členů soukromého Regulačního orgánu finančního trhu (*Financial Industry Regulatory Authority, Inc.*, FINRA).[17]

V menší míře jsou FASB a GASB financovány také **Nadací finančního účetnictví** (*Financial Accounting Foundation,* FAF), které plynou poplatky za licence a výnosy z prodeje publikací.

V roce 2016:
- poplatek účetní podpory FASB od 8444 emitentů veřejně obchodovaných cenných papírů činil 25 mil. dolarů,
- poplatek účetní podpory GASB od 437 makléřských dealerů (*broker dealers*) činil 8 mil. dolarů,
- poplatky za licence a výnosy z prodeje publikací obdržené FAF činily 17 mil. dolarů.

---

[16] Protože pojišťovny obvykle platí nízké daně z příjmů, některé státy zavedly **daň z pojistných prémií** (*insurance premium tax*). Tato přímá daň se stanoví jako určité procento pojistných prémií. V České republice tato daň nebyla dosud zavedena.

[17] **Regulační orgán finančního trhu** je nástupcem Národní asociace dealerů s cennými papíry (*National Association of Securities Dealers, Inc.,* NASD). Reguluje makléřské společnosti a akciové burzy. Avšak konečným regulátorem je americká Komise pro cenné papíry a burzy (SEC).